

Jättiputket, jättipalsami ja keltamajavankaali – leviäminen, rajoittaminen ja puutarhanhoito

Suomen
luonnonsuojeluliitto

VIEKAS VIERASLAJI-KOULUTUS 13.4.2019

Asta Kuosmanen, Marttaliitto ry

VieKas -hankkeen kolme kohdelajia

LIFE

Jättiputki kuva ChristianWernerZH CC BY SA 2.0.jpg

Jättipalsami kuva CC0 public domain pxhere.com.jpg

Keltamajavankaali kuvaskittledog CC.BY NC SA 2.0.jpg

Jättiputkiryhmä (*Heracleum persicum* –ryhmä)

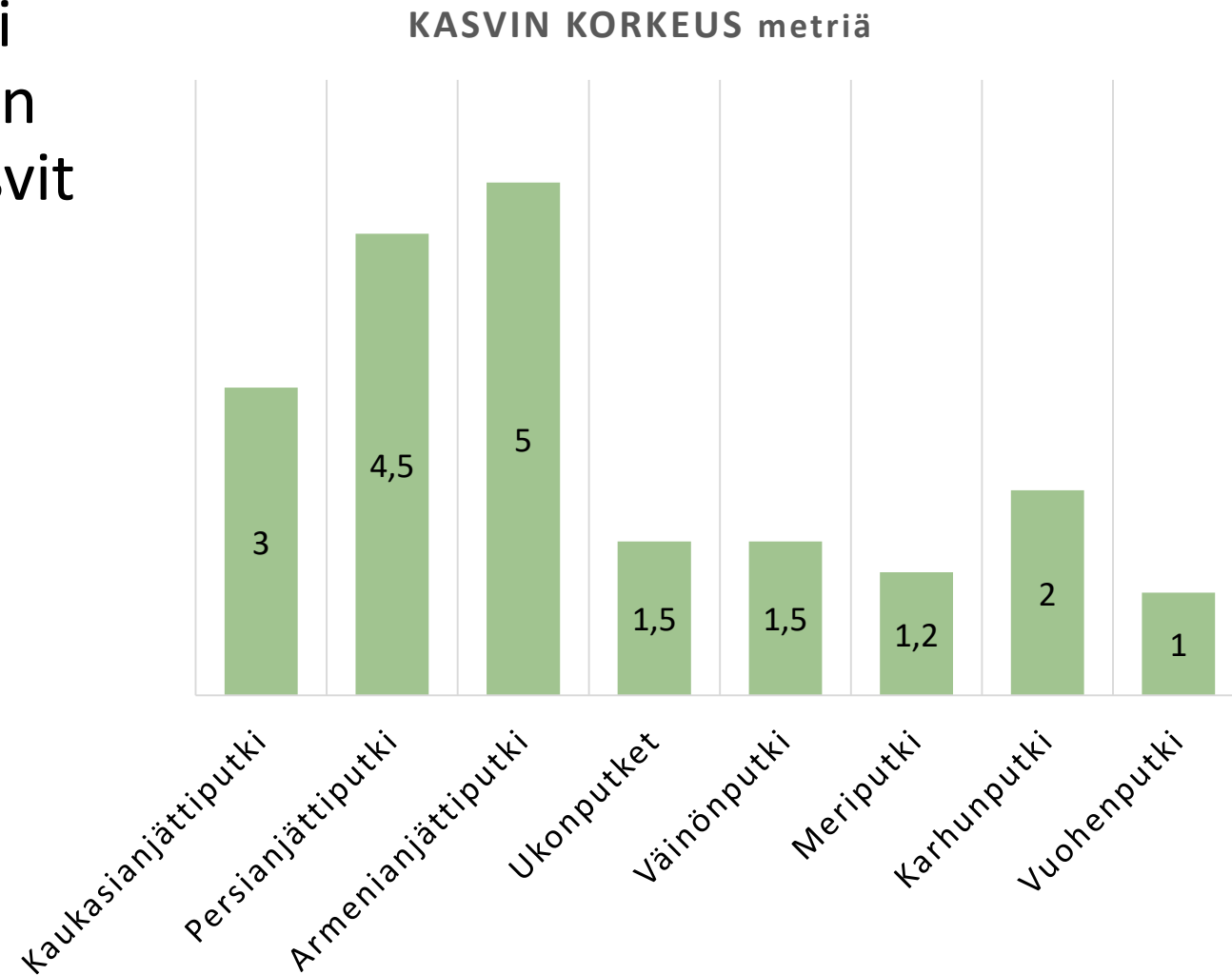
Suomessa kasvaa kolme jättiputkilajia, joiden erottaminen toisistaan on vaikeaa.

- Kaukasianjättiputki (*Heracleum mantegazzianum*) – yleisin laji
- Persianjättiputki (*Heracleum persicum*)
- Armenianjättiputki (*Heracleum sosnowskyi*) – harvinaisin laji

Jättiputkihavainnot kannattaa ilmoittaa yleiskäsitteellä "jättiputki" ellei ole aivan varma lajitunnistuksesta.

Jättiputket

Huomattavasti
suurempia kuin
muut putkikasvit

Jättiputket

Isot lehdet

- Lehtilavan halkaisija 1 m.
- Lehti ruotineen jopa 3 m.

Lehdet liuskottuneet:

- Kaukasianjättiputki:
Parilehdykkäinen, lehdyköitä 3–5.
Lehdykät isoja, kapea- ja
pitkäliuskaisia, terävähampaisia.
- Persianjättiputki:
Parilehdykkäinen, lehdyköitä 5–7.
Lehdykät isoja, lyhyt- ja
leveäliuskaisia, tylppähampaisia.
- Armenianjättiputki:
Lehdyköiden muoto muuntelee.

Kaukasianjättiputki kuva Asta Kuosmanen

Jättiputket

Varsi

- läpimitta jopa 10 cm,
- karheakarvainen,
- tyvi punaruskealaikkuinen (kaukasianjättiputki) tai kauttaaltaan punaruskea (persianjättiputki).
- Kaukasianjättiputken haju on pistävä, persianjättiputki on aniksenhajuinen.

Kaukasianjättiputki_kuva_Rob_Hille_CC_BY_SA_3.0..jpg

Jättiputket

- Leviävät vain siemenistä.
- Kukinto kerrannaissarja, jossa jopa 120 pikkusarjaa.
- Siemenet säilyvät maassa jopa 10 vuotta.

”Varhainen puuttuminen”: Kasvit kaivetaan ylös ennen kukintaa.

Ei siimaleikkuria – roiskuttaa kasvinestettä. SUOJAVAATETUS!

Jättiputki kuva Andreas Rocksteinj CC BT SA 2.0.pg.jpg

Jättipalsami (*Impatiens glandulifera*)

- ”Paukkupalsami”
- 1,5 - 2,5 metrin korkuinen.
- Yksivuotinen, leviää vain siemenistä. Siemenet kelluvat ja leviävät pitkiä matkoja veden mukana.
- Helppo kitkeä, kun työn aloittaa ajoissa.

kuva Mark Robinson CC BY NC 2.0.jpg

Jättipalsamikasvusto kuva Maja Dumat CC BY 2.0.jpg

Jättipalsami

Jättipalsami kuva mpola andreoni CC BY NC ND 2.0.jpg

Jättipalsami kuva Wikimediaimages pixabay free license-855420.jpg

Keltamajavankaali (*Lysichiton americanus*)

- Kookas, puoli metriä korkea vehkakasvi.
- Yksi kasviyksilö peittää neliömetrin alueen.
- Keltainen suojuslehti selvästi isompi kuin luonnonvaraisilla vehkoilla.
- Kosteikossa, siemenet leviävät virtaavan veden mukana pitkiä matkoja.

Keltamajavankaali kuva brewbooks CC BY SA 2.0.jpg

Vastuullinen puutarhanhoitaja

- Hävittää puutarhassa kasvavat haitalliset vieraslajit.
- Kylvää ja istuttaa tilalle vain turvallisia lajeja.
- Hoitaa kasveja niin, etteivät ne leviä aidan ulkopuolelle.
- Kompostoi puutarhajätteen tai vie sen jäteasemalle – ei luontoon.
- Muistaa, että vieraslajit saattavat kulkeutua myös maa-aineksen mukana, työkaluissa, koneiden pyörissä, saappaissa tai vaatteissa paikasta toiseen.
- Varmistaa, että taimenvaihtotorilla ei vaihdeta haitallisia vieraslajeja, jotka ovat usein kotipuutarhan komeimpia, parhaiten leviäviä kasveja. Mullan mukana saattaa kulkeutua myös etanoita ja kotiloita.

Haitallisten vieraslajien hävittäminen

- EU:n vieraslajiluetteloon tai kansalliseen luetteloon kuuluvaa lajia ei saa tuoda maahan, istuttaa, kasvattaa, myydä, varastoida, välittää tai kuljettaa. Luetteloon kuuluvia **lajeja ei saa tarkoituksellisesti kasvattaa kiinteistöllä**. Jos esimerkiksi puutarhaan on istutettu luetteloon kuuluva kasvilaji, omistajan on poistettava istutus ja hävitettävä kasvin osat niin, ettei se pääse lisääntymään (3 §, vieraslajin ympäristöön päästämisen kieltö).
- EU:n vieraslajiluettelossa 23 haitallista vieraskasvilajia.
- Suomen kansallisessa luettelossa

Haitallisten vieraslajien hävittäminen

- **Jättiputkiryhmä, jättipalsami ja keltamajavankaali** ovat EU:n vieraslajiluettelossa. Lisäksi listalla on mm. viime vuosina perhoskasvina myyty **mesisilkkiyrtti**.
- Kansallista luetteloä täydennetään keväällä 2019, jolloin vieraslajien listalla on 9 vieraskasvilajia: **alaskanlupiini, komealupiini, hamppuvillakko, tarhatatar, japanintatar, sahalintatar, kanadanvesirutto, kurtturuusu ja lännenpalsami**.

Kuva CC0 public domain pxhere.com.jpg

Kansallisen vieraslajilistan 2019 lajeja

Komealupiini kuva Asta Kuosmanen

Kurtturuusu kuva Asta Kuosmanen

Japanintatar kuva Asta Kuosmanen

Haitallisten tilalle turvallisia lajeja

- Kotimaista alkuperää olevia kasveja, perinnekasveja ja luonnonlajeja tai jalostettuja lajikkeita, joka ei yleensä tee siemeniä.
- Kasveja, joiden siemenet eivät kulkeudu herkästi tuulen mukana ja jotka eivät tee runsaasti juuriversoja.
- Uusienkin lajien kasvua kannattaa tarkkailla ja varmistaa, että ne eivät leviä puutarhan ulkopuolelle.

©Tiina Ikonen

Illakko kuva Tiina Ikonen

Mökinruusu kuva Asta Kuosmanen

Neilikkaruusu kuva Asta Kuosmanen

Töyhtöangervo kuva Asta Kuosmanen

Valtikkanauhus kuva Asta Kuosmanen

Hoida puutarhaa vastuullisesti

- Siemeniä tekevien kasvien kukinto leikataan heti kukinnan jälkeen ja juuriversoja kasvattavien lajien juuristo rajataan istutuspaikalle juurimatolla.
- Lintujen ruokintapaikalle ilmestyvät taimet kitketään pieninä. Siemensekoitusten joukossa saattaa olla helposti luontoon leviäviä vieraita lajeja, kuten hamppua tai marunatuoksukia, joka on pahempi allergeeni kuin pujo.
- Jättiputkien kypsät siemenet poltetaan. Syvällekin maahan haudatut siemenet säilyttävät itämiskykynsä vuosia.

Jättipalsami siemenkodat kuva Hans pixabay free license.jpg

Käsitlele kasvijäte oikein

Kuva grietbouwen Pixabay free license.jpg

Puutarhan
kasvinjätteiden ja
maa-aineksen
paikka ei ole
joutomaalla,
metsässä tai
muualla kotipihan
ulkopuolella!

Kuva Brian Robert Marshall CC BY SA 2.0.jpg

Kompostoi puutarhajäte

- Versoista ja juurakoista leviävät kasvit kuivatetaan aurinkoisessa paikassa ja haitallisia vieraslajeja sisältävä kasvijäte mädätetään suljetussa jätessäkissä ennen kompostointia.
- Siemenistä lisääntyvät kasvit kompostoidaan ennen siementen kypsymistä, sillä kypsyminen jatkuu katkaistussakin kasvissa. Kaikki siemenet eivät tuhoudu lämpökompostorissa!
- Jäteasemalle kuljetettava jäte pakataan niin hyvin, että siemenet eivät varise ympäristöön.
- Varmista, että jäte käsitellään oikein määränpäässä!

Kuva Asta Kuosmanen

Vieraslajit leviävät maa-aineksen mukana

- Jos puutarhassa kasvaa haitallisia vieraslajeja, pintamaata ei siirretä puutarhan ulkopuolelle.
- Ostimullan ja täyttömaan alkuperä on hyvä selvittää sekä varmistaa, ettei ottopaikalla ei kasva haitallisia lajeja.

Myös espanjansiruetana on tulossa kansalliseen luetteloon.

kuva_Pekka_Malinen_CC_BY_NC

Jättiputki kuva nz willowherb CC BY NC 2.0.jpg

Komealupiini kuva Aarne Hagman
CC BY NC SA 2.0.jpg

Kiitos,
kun olet
mukana!

Metsäkurjenpolvi kuva Asta Kuosmanen

